

DESCOPERIRI ARHEOLOGICE DIN EPOCA NEO-ENEOLITICĂ LA TÂRGȘORU VECHI (JUD. PRAHOVA)

Alin Frînculeasa*

Introducere

Situl arheologic de la Târgșoru Vechi „La Mănăstire” este cunoscut în special prin descoperirile atribuite „mileniului întunecat”, dar și evului mediu¹. Deși nu foarte consistente, au fost cercetate și complexe arheologice din epoca neo-eneolitică. Nivelurile culturale neo-eneolitice au fost suprapuse de foarte multe complexe arheologice din epoci posteroare ce „au contribuit” la conservarea *in situ* doar parțială a acestora. Materialul arheologic neo-eneolitic a fost descoperit foarte fragmentar, în poziții stratigrafice secundare, dar și în complexe.

În acest studiu ne propunem să precizăm stadiul actual al cercetării obiectivelor arheologice din epoca neo-eneolitică descoperite la Târgșoru Vechi. Vom încerca să „ comprimăm ” informația deja intrată în circuitul științific, cu analiza pe care am făcut-o materialului arheologic inedit aflat în depozitele arheologice ale Muzeului Județen de Istorie și Arheologie Prahova.

Istoricul cercetării

Încă de la debutul cercetărilor pe șantierul Târgșoru Vechi în anul 1956, au fost descoperite alături de materiale arheologice din diferite epoci² și artefacte încadrate în epoca neo-eneolitică. Astfel în sectorul 3 în SI A au fost descoperite unelte de silex și ceramică din epoca neolitică. Unele din fragmentele de vase erau tipice pentru cultura Gumelnița³. În campania arheologică din următorul an au fost descoperite câteva fragmente ceramice neolitice, dar și unelte litice⁴.

Descoperiri arheologice ceva mai consistente încadrate în epoca neolitică, parțial publicate, au fost făcute în campania arheologică din anul 1958. Au fost descoperite materiale arheologice atribuite culturilor Starcevo-Criș, Boian și Gumelnița. În această campanie au fost cercetate parțial sau integral două locuințe semiadâncite dar și gropi menajere datate în cultura Starcevo-Criș. Inventarul era format din ceramică, unelte litice, două reprezentări antropomorfe, oase de animale⁵. În aceeași campanie au fost descoperite fragmente ceramice și unelte litice aparținând culturii Boian. Ele au apărut la baza nivelului gumelnițean, deasupra depunerilor Starcevo-Criș și parțial în amestec cu orizontul superior al acestora, sau rulate într-o viroagă⁶. Tot în această campanie arheologică au fost descoperite și materiale atribuite culturii Gumelnița. Prin analogii tipologice, materialele arheologice au fost încadrate în fazele A1 și A2 ale culturii Gumelnița, fără să poată fi individualizate stratigrafic două nivele culturale⁷.

În campania din anul 1961 a fost descoperit al treilea semibordei atribuit

comunităților Starcevo-Criș⁸.

În anul 1963 au fost cercetate complexe arheologice Starcevo-Criș și pe malul drept (vestic) al pârâului Leaot⁹. Descoperirile Starcevo-Criș de la Târgșoru Vechi, vor fi valorificate într-un studiu de sinteză asupra culturii Starcevo-Criș în centrul Munteniei¹⁰.

Prin descoperirea la baza nivelului Boian și la partea superioară a umpluturii semibordeiului a unor microlite din silex și a unei dălțițe verzui (pl. 7/4), V. Teodorescu presupunea existența unei așezări Dudești¹¹.

Gh. Diaconu în monografia necropolei de sec. III-IV de la Târgșoru Vechi va remarca descoperirea unor „urme importante aparținând culturilor Criș, Boian, Gumelnița”¹².

Așezarea Boian va fi repertoriată de E. Comșa pe harta respectivei culturi¹³. Analiza materialului litic cioplit descoperit la Târgșoru Vechi atribuit epocii neo-eneolitică, descoperit în nivele culturale Starcevo-Criș și Boian va fi realizată de Al. Păunescu¹⁴.

Sporadic vor mai fi descoperite materiale arheologice din epoca neo-eneolitică, rămase inedite. Referirile bibliografice la descoperirile neo-eneolitice de la Târgșoru Vechi sunt reduse cantitativ¹⁵.

Descoperiri arheologice

Cultura Starcevo-Criș

Descoperirile atribuite culturii Starcevo-Criș sunt cel mai bine relevate pentru locuirea din epoca neo-eneolitică la Târgșoru Vechi. Așezarea Starcevo-Criș se află pe panta lină din stânga Leaotului în sectorul A¹⁶.

Au fost cercetate în întregime sau parțial trei locuințe semiadâncite și câteva gropi. Informații mai consistente avem numai despre o locuință. Avea formă ovală neregulată (dimensiuni: 3.26x2m), cu vatră rotundă¹⁷. Între semibordeiul 1 și semibordeiul 3 era o distanță de aproximativ 8 metri, semibordeiul 2 aflându-se la o distanță de 50-60 metri față de nucleul format din celelalte două semibordee¹⁸. Această distanță mare presupunem că nu reflectă obiectiv amenajarea spațiului în cadrul așezării, ci mai curând este determinată de lipsa cercetării zonei plasate între ele, ocupată probabil de alte locuințe sau alte tipuri de complexe.

Ceramica descoperită avea pleavă sau nisip în pastă, avea miezul de culoare neagră, suprafețele exterioare roșcate. Au fost identificate boluri semisferice, vase globulare, cu fund profilat, vase piriforme sau ușor bitronconice, castroane, cupa cu picior¹⁹. Decorul ceramicii era realizat prin adâncituri, creștături, alveolări, proeminențe simple sau duble, lustruit și barbotinat²⁰. A fost descoperită și o figurină antropomorfă²¹. Am reușit să identificăm buze de vase și funduri de vase. Materialul ceramic, dar și litic, din acest sector este sărăcăcios.

Materia primă litică a lotului analizat de A. Păunescu este din silex, obsidiană, cuarțit și cuprinde un număr mic de piese²². Silexul are culoarea gălbui lăptos, cenușiu, cafeniu, gălbui-vinețiu. Piesele au aspect laminar²³.

Din punct de vedere cronologic așezarea din sectorul A a fost încadrată la sfârșitul fazei a II a începutul fazei a III a a culturii Starcevo-Criș având analogii apropiate cu materiale descoperite la Ceptura de Sus, Fântânele, Budureasca²⁴ și probabil Urlați²⁵.

Începând cu anul 1963 materiale arheologice Starcevo-Criș au fost descoperite și pe malul drept al Leotului, în lunca inundabilă, în Sectorul D²⁶. În acest sector în anul 1964 în caseta 18, dar și în SV, au fost cercetate complexe Starcevo-Criș. În SV a fost cercetată o groapă cu diametrul de aproximativ 2x1.80m, apărut la -1.40m, fundul gropii fiind la adâncimea de 1.78m. Inventarul complexelor din acest sector este mai bogat, comparativ cu cel din complexele din Sectorul A, constă în ceramică și unelte litice cioplite.

A fost descoperită atât ceramică fină, dar mai ales grosieră. Majoritatea fragmentelor ceramice din Cas. 18 sunt din pastă omogenă cu pleavă tocată, dar și nisip, uneori pietricele. Miezul este negricios, suprafețele exterioare sunt roșiatice. Ceramica grosieră este caracterizată de vase de formă globulară, cu gâtul scurt, drept sau evazat, vase bitronconice cu buza dreaptă, rotunjită sau teșită spre interior (pl. 2/1-5). Fundurile vaselor sunt profilate, uneori inelar. Câteva fragmente prezintă o angobă de culoare roșie sângerie. Nu a fost descoperită ceramică barbotinată, nici torți sau proeminențe perforate. Câteva fragmente din pastă fină au culoarea brună sau cărămizie. Din pastă fină au fost identificate câteva cupe, castroane semisferice, vase tronconice cu profilul ușor arcuit (pl. 2/10-12, 3/1). Ceramica din sectorul D, de la Târgșoru Vechi este caracterizată de vase de formă globulară, cu gâtul scurt, în general drept sau ușor evazat, buzele rotunjite, teșite spre interior sau drepte. Din pastă fină au fost identificate câteva castroane tronconice ușor arcuite. Majoritatea fragmentelor ceramice sunt din pastă cu pleavă tocată, dar și nisip grosier, uneori pietricele. Miezul este negricios, suprafețele exterioare sunt roșiatice. Câteva fragmente din pastă fină au culoarea cărămizie. Ceramica are suprafața exterioară neregulată, fără să se poată vorbi de barbotină propriu-zisă, vasele erau introduse într-o baie de lut ce sugerează uneori o barbotină stropită. Un fragment ceramic prezintă decor imprimat cu unghia (pl.6/1), altul prezintă un decor imprimat cu linii dispuse în rețea (pl. 6/2). Decorul în rețea are analogii cu ceramică de la Trestiana²⁷, Dulceanca²⁸, Măgura²⁹. Mai multe fragmente ceramice sunt decorate cu brâuri alveolate (pl. 6/3), trei vase au decoruri alveolate pe buză (pl.2/13-15), decor întâlnit și în așezarea din sectorul A³⁰. Au fost descoperite și două cupe cu picior cilindric, plin în interior. O cupă are picior cilindric, plin în interior, cu baza ușor evazată. Datorită unei concavități de aproximativ 1cm „înălțime”, baza piciorului are aspect inelar. Provine de la o cupă de dimensiuni mari, ce are interiorul pictat cu roșu, pictura fiind lustruită (pl.2/3). Astfel de picioare sunt specifice nivelului Leț II³¹, dar și la Trestiana³², Valea Rea³³, Vadu Săpat „Budureasca 4”. O altă cupă are un pedestal scund (pl.2/4).

Comparativ materialul din Caseta D este mult mai numeros decât cel din sectorul A. Am reușit să identificăm 21 de buze de la 18 vase, 21 de funduri de vase, în jur de 180 de fragmente din alte zone ale vaselor, cele mai multe de la pânțele de vase. În sectorul D au fost descoperite și câteva piese din silex (pl. 6). Suportii sunt în general pe lame, fiind descoperite gratoare și lame.

Din punct de vedere cronologic așezare din sectorul D ar putea fi plasată posterior celei din sectorul A. Încadrarea acestei așezări în faza IVA a culturii Starcevo-Criș este, prin prisma stadiului cercetării și a lipsei unor materiale

definitorii, o evaluare grosieră. Cupa cu picior înalt plin își găsește analogii în așezarea de la Leț, sunt specifice nivelului Leț II³⁴. Un vas cu soclu solid a fost descoperit la Ceptura și a fost încadrat fazei târzii a culturii Starcevo-Criș³⁵. Factura pastei diferă de cea din așezarea din sectorul A, prin prezența pietricelelor și a nisipului în cantități mai mari³⁶. Ceramica are suprafața exterioară neregulată, fără să se poată vorbi de barbotină propriu-zisă, vasele erau introduse într-o baie de lut ce sugerează uneori o barbotină stropită. O altă caracteristică este prezența vaselor cu gâtul scurt sau fără gât, a străchinilor tronconice sau cu pereții ușor curbați, dar și a vaselor decorate cu brâuri alveolate sau alveole pe buză³⁷.

La Târgșoru Vechi au fost descoperite două figurine antropomorfe³⁸. Una din acestea este încadrată idolilor antropomorfi, de tipul conic-cilindric sub formă de phallus și are analogii cu o piesă descoperită la Ocna Sibiului. Aceste reprezentări sunt legate de cultul fertilității/fecundității³⁹. O altă piesă deosebită descoperită tot la Târgșoru Vechi, sector D, este un posibil „altăraș”, ce are forma (profilul) literei L, din pastă fină, culoarea crem, gălbuie (pl. 6/5).

Aceste descoperiri indică existența la Târgșoru Vechi a două așezări ale culturii Starcevo-Criș. Dacă așezarea din Sectorul A este situată pe panta lină sau chiar pe treasa Leotului, așezarea din Sectorul D este plasată în lunca inundabilă a aceluiași râu. Cercetări viitoare vor putea determina raportul cronologic cât mai exact dintre aceste așezări, datele avute la dispoziție nepermițându-ne în acest moment precizări suplimentare.

Cultura Boian

Descoperirile atribuite culturii Boian sunt sporadice⁴⁰. Ele se concentrează în Sectorul A. Din punct de vedere stratigrafic materialele au apărut la baza nivelului gumelnițean, deasupra depunerilor Starcevo-Criș și parțial în amestec cu orizontul superior al acestora, sau rulate într-o viroagă. Datorită unor decapări în epoca medievală, în anumite zone adâncimea minimă a nivelului Boian este la 0.25m, iar cea maximă este de 0.40m. A fost descoperită ceramică fină decorată cu pliseuri, ceramică excizată, incizată, cu hașuri, dar și ceramică grosieră neornamentată (pl. 3/1-3; 6/4). A fost descoperită și o paletă pentru fărâmițarea ocului (Teodorescu 1961, p. 635). Materialul litic este sărăcăcios, remarcându-se câteva microlite, din nivelul Boian au fost analizate 13 piese litice⁴¹. Materialele au fost încadrate în cultura Boian, faza Giulești, etapa Greacă⁴².

Cultura Gumelnița

Materiale arheologice aparținând culturii Gumelnița apar sporadic în Sectoarele A și E, la adâncimi variabile. Așezarea nu este de tip tell, este plasată pe terasă⁴³. Materialul descoperit a fost încadrat în fazele Gumelnița A1 și A2⁴⁴.

Nu am putut determina decât câteva forme de vase cum ar fi vasele de provizii, străchinile, castronașe, un vas minatural, dar și o cupă/pahar cu analogii în mediul Aldeni (pl. 3/5-15, 4/1-7, 6/5). Singurele decoruri pe ceramica fină sau semifină sunt realizate prin incizii. Vasele grosiere sunt barbotinate.

Au fost descoperite foarte multe piese din silex, mai ales în SI A. Silexul are culoarea crem-lăptos sau gălbui, dar și roșcat-cenușiu, negricios, brun.

Majoritatea pieselor sunt lame-suport (pl. 7/6-9). Pe aceste lame au fost amenajate gratoare, unele păstrând cortexul calcaros. Au fost descoperite și gratoare amenajate pe așchii de silex și un vârf de silex (pl. 7/3). Piese din piatră șlefuită sunt rare. Remarcăm un topor naviform cu ceafa semirotundă cu gaură de înmănușare, descoperit în Sectorul A în anul 1966 (pl. 5/3, 7/1) și o hermetă (pl.7/2).

Tot în nivelul de locuire atribuit culturii Gumelnița a fost descoperit un capac zoomorf⁴⁵. Imaginea acestei piese a fost publicată într-o lucrare fără o circulație care să permită accesul tuturor cercetătorilor interesați⁴⁶. Piesa a fost redată fără detalii referitoare la dimensiuni, descriere, context arheologic⁴⁷. A fost descoperită în anul 1958 de către N. Constantinescu, în secțiunea I A6, în umplutura unei viroage naturale. Contextul stratigrafic este oarecum incert, stratul din care a fost recuperată se afla la adâncimea de 2,10m. În acest strat au fost descoperite materiale arheologice atribuite culturii Gumelnița, fazele A1 și A2⁴⁸. Piesa reprezintă un cap de cervideu modelat din lut (pl. 5/2, 7/5). Capul de cervideu este redat prin îmbinarea a trei fațete distincte: cea centrală reprezintă frontalul care pornind de sub coarnele rupte, se îngustează treptat, altele două laterale care individualizează mandibula. Se pot observa nasul, gura printr-o tăietură orizontală, urechile redată schematic, stânga fiind deteriorată. Coarnele sunt rupte, păstrându-se doar baza. Gâtul are formă troncoidală și este gol în interior, păstrându-se doar parțial pe o mică porțiune laterală. Lutul din care a fost realizată piesa conține cioburi pisate. Are culoarea cafeniu deschis, în ruptura ceramicii având culoarea neagră. Dimensiuni: lungimea capului pe linia antero-posterioară este de 6,6 cm, diametrul maxim al gâtului este de cca 6,8-7 cm.

Deși nu are toate elementele necesare unei identificării cât mai precise (fiind ruptă în zona gâtului), prin prezența gâtului tronconic gol în interior, dar și dimensiunii, piesa era probabil un capac zoomorf. Deși nu foarte numeroase, totuși în cultura Gumelnița au fost descoperite capace zoomorfe sau zoomorfizate. Amintim piesele descoperite la Vidra-două exemplare⁴⁹, Gumelnița⁵⁰, Goljamo Delcevo⁵¹, Goljamo Delcevo-vas cu capac⁵², Ruse⁵³, Goljamo Izvor-vas cu capac antropo-zoomorf⁵⁴ etc. Vladimir Dumitrescu remarca faptul că aceste capace au aparținut unor vase zoomorfe, vase ce au fost descoperite fără cap⁵⁵. Vase zoomorfe de tip askoidal sau rhytos, care nu au cap, au fost descoperite la Turdaș, Luncavița⁵⁶, Gumelnița⁵⁷, Vânătorii Mici⁵⁸, Gumelnița⁵⁹ etc. Piesa descoperită la Târgșoru Vechi are analogii cu un capac ce reprezintă un cap de cerb, descoperit în așezarea gumelnițeană de la Vidra⁶⁰.

O altă piesă deosebită este o reprezentare ornitomorfă din lut (pl. 6/7). Are reprezentate aripile și coada și este ruptă în zona capului. Are un picior înalt, conic, cu baza ușor evazată. Astfel de piese au fost descoperite în așezările gumelnițene de la Lișcoteanca I⁶¹, Căscioarele⁶², Sultana, Gărăgău⁶³, Stoicani-Aldeni la Stoicani, Suceveni, Tămășeni⁶⁴, dar și în așezări Precucuteni și Cucuteni⁶⁵. Acestea erau folosite în cadrul unor manifestări magico-religioase⁶⁶.

O descoperire inedită este o piesă romboidală, de culoare cenușie, perforată într-un capăt, decorată prin mici adâncituri dispuse în cruce (pl. 5/1, 6/8). Piesa ar putea fi o reprezentare antropomorfă stilizată.

Pe baza materialului analizat este dificil de precizat dacă la Târgșoru Vechi se poate vorbi de două faze culturale, respectiv A1 și A2, așa cum a fost precizat⁶⁷. Materialul ceramic descoperit pare să fie din etapa A2 a culturii Gumelnița, lipsind elemente specifice fazei A1. Nu avem cunoștință despre complexe sau niveluri culturale suprapuse stratigrafic. Încadrarea descoperirilor într-o anumită etapă culturală este un demers nerealist în această fază a cercetărilor. Sperăm că cercetările viitoare să aducă date suplimentare în acest sens.

Concluzii

Fără să fie spectaculoase, în lipsa unor complexe arheologice foarte bine documentate, descoperirile de la Târgșoru Vechi confirmă o locuire constantă a zonei în epoca neo-eneolitică. Este dificil de precizat ce a determinat această locuire aproape continuă a zonei, începând cu paleoliticul superior până în evul mediu târziu. Un răspuns indirect ar putea să-l ofere decăderea socio-economică a târgului medieval de la Târgșoru Vechi, odată cu schimbarea drumurilor comerciale ce treceau prin localitate, acestea „deplasându-se” spre Ploiești. Este posibil că locuirea intensă și continuă de la Târgșoru Vechi să fi fost determinată tocmai de plasarea zonei pe o cale de circulație favorabilă (inclusiv economică) cunoscută încă din preistorie.

Prin cercetări viitoare sistematice credem că situl arheologic de la Târgșoru Vechi va oferi descoperiri importante, ce vor completa imaginea locuirii neo-eneolitice din zonă.

DÉCOUVERTES ARCHÉOLOGIQUES DE L'ÉPOQUE NÉO-ÉNÉOLITHIQUE DE TÂRGUȘORUL VECHI - DÉPARTAMENT DE PRAHOVA - ABSTRAIT -

Le site archéologique de Targșorul Vechi „La Mănăstire” est connu spécialement par les découvertes attribuées au „millénaire sombre” mais aussi au Moyen Âge. On a cherché des ensembles archéologiques de l'époque néo-énéolithique bien qu'ils ne soient pas très consistants. Les niveaux culturels néo-énéolithique ont été surposés par beaucoup d'ensembles archéologiques des époques postérieures qui ont contribué à la conservation in situ mais partiellement. Le matériel archéologique néo-énéolithique a été découvert très fragmentaire dans des positions stratigraphiques secondaires mais aussi dans des ensembles. On a découvert des matériaux et des ensembles archéologiques appartenant aux cultures Starcevo-Cris, Boian et Gumelnita, celles-ci attestant une habitation constant de la zone.

Note

- * Muzeul Județean de Istorie și Arheologie Prahova, str. Toma Caragiu, nr. 3, Ploiești;
- ¹ Diaconu 1965; 2003;
- ² Pentru o bibliografie extinsă vezi indice „Târgșoru Vechi” în A. Frânculeasa, *Bibliografia arheologică a județului Prahova*, 2005, Ploiești;
- ³ Diaconu et alii 1959, p. 621, 624;
- ⁴ Morintz 1959, p. 729;
- ⁵ Teodorescu 1961, p. 634-635; idem 1963;
- ⁶ Teodorescu 1961, p. 635;
- ⁷ Teodorescu 1961, p. 635;
- ⁸ Teodorescu 1963, p. 267;
- ⁹ Teodorescu 1963, p. 267;
- ¹⁰ Teodorescu 1963;
- ¹¹ Teodorescu 1963, p. 258-259;
- ¹² Diaconu 1965, p. 11;
- ¹³ Comșa 1974, 39;
- ¹⁴ Păunescu 1970, p. 153, 165;
- ¹⁵ Vezi indice „Târgșoru Vechi”(epoca neo-eneolitică) în A. Frânculeasa, *Bibliografia arheologică a județului Prahova*, 2005, Ploiești;
- ¹⁶ Teodorescu 1961; 1963;
- ¹⁷ Teodorescu 1961, p. 634; idem 1963
- ¹⁸ Teodorescu 1963, fig. 1;
- ¹⁹ Teodorescu 1963, p. 254 și urm.;
- ²⁰ Teodorescu 1963, p. 256;
- ²¹ Teodorescu 1963, p. 256;
- ²² Păunescu 1970, 153;
- ²³ Teodorescu 1963, p. 256;
- ²⁴ Teodorescu 1963;
- ²⁵ Andreescu et alii 2005; idem 2006;
- ²⁶ Teodorescu 1963, 267;
- ²⁷ Popușoi 1971: fig. 2/4; Popușoi 2005: fig. 68/5, 81/2, 4, 5;
- ²⁸ Dolinescu-Ferche 1974: fig. 110/6;
- ²⁹ Mirea 2005: fig. 6/4;
- ³⁰ Teodorescu 1963: fig. 3/11;
- ³¹ Zaharia 1964: 29;
- ³² Popușoi 1980: 120, fig. 13/15;
- ³³ Govora 1995: fig. 3/2;
- ³⁴ Zaharia 1962, fig. 8/6; idem 1964, p. 29;
- ³⁵ Teodorescu 1963, p. 267;
- ³⁶ Lazarovici 1984, p. 69;
- ³⁷ Lazarovici 1984, p. 69;
- ³⁸ Teodorescu 1963, p. 260, fig. 7/1,2;
- ³⁹ Maxim 1999, 50-51;
- ⁴⁰ Teodorescu 1961, p. 635;
- ⁴¹ Păunescu 1970, p. 165;
- ⁴² Teodorescu 1961, p. 635; Comșa 1974, p. 34;
- ⁴³ Rosetti 1959, p. 809;

- ⁴⁴ Teodorescu 1961, p. 635;
⁴⁵ Teodorescu 1961, p. 635;
⁴⁶ Vezi lipsa „vizibilității” acestei piese în literatura de specialitate;
⁴⁷ Teodorescu 1974, p. 11, fig. D;
⁴⁸ Teodorescu 1961, p. 635;
⁴⁹ Rosetti 1934, pl. 27/2,3 ;
⁵⁰ Dumitrescu 1974, p. 256-fig. 284;
⁵¹ Todorova 1978, pl. 14/7;
⁵² Marinescu-Bîlcu 2000, fig. 7/2;
⁵³ Radunceva 1976, fig. 96;
⁵⁴ Andreescu 2002, p. 111, fig. 2;
⁵⁵ Dumitrescu 1974, p. 255;
⁵⁶ Lazurcă 1977;
⁵⁷ Dumitrescu 1974, p. 256;
⁵⁸ Andreescu 1997, p. 313-314, pl. V/1,2;
⁵⁹ Marinescu-Bîlcu 2000;
⁶⁰ Rosetti 1938, pl. 27/2;
⁶¹ Dragomir 1969;
⁶² Dumitrescu 1974, 248, fig. 273;
⁶³ Andreescu 1997, p. 313, Pl. IV/6; idem p. 313, pl. V/3;
⁶⁴ Dragomir 1983, p. 102-103;
⁶⁵ Comșa 2002;
⁶⁶ Comșa 2002, p. 89, 99;
⁶⁷ Teodorescu 1961, p. 635;

Bibliografie

- Andreescu R. R., 1997, *Plastica gumelnițeană din colecțiile Muzeului Național de Istorie a României*, în *CAMNI*, X, p. 309-322;
 Andreescu R. R., 2002, *Reprezentări antrozoomorfe în cultura Gumelnița-Karanovo VI-Kodjadermen*, în *CCDJ*, XIX, p. 107-111;
 Andreescu R., Frînculeasa A., Peneș M., Paveleț E., 2005, *Urlați, jud. Prahova*, în *Cronica Cercetărilor Arheologice*, campania 2005, p. 381-383;
 Andreescu R., Frînculeasa A., Garvăn D., Nica T., 2006, *Urlați, jud. Prahova*, în *Cronica Cercetărilor Arheologice*, campania 2004, p. 395-397;
 Comșa E., 1974, *Istoria comunităților Boian*, București;
 Comșa E., 2002, *Figurinele și alte piese de lut ars reprezentând păsări din epoca neolitică descoperite în Moldova*, în *C.I.*, XVIII-XX, p. 89-104;
 Diaconu Gh., 1965, *Târgșor necropola din secolele III-IV e. n.*, București;
 Diaconu Gh., 2003, *Târgșor-un sit milenar. Studii de istorie și arheologie*, Ploiești;
 Diaconu Gh., Morintz S., Rosetti D. V., Cantacuzino Gh., 1959, *Săpăturile arheologice de la Târgșorul Vechi*, în *Materiale*, V, p. 631-654;
 Dolinescu-Ferche S., 1974, *Așezări din secolele III și VI e.n în sud-vestul Munteniei. Cercetările de la Dulceanca*, București;
 Dragomir I. T., 1969, *Contribuții la cunoașterea aspectului cultural Stoicani-Aldeni (Săpăturile de la Lișcoteanca, județul Brăila, județul*

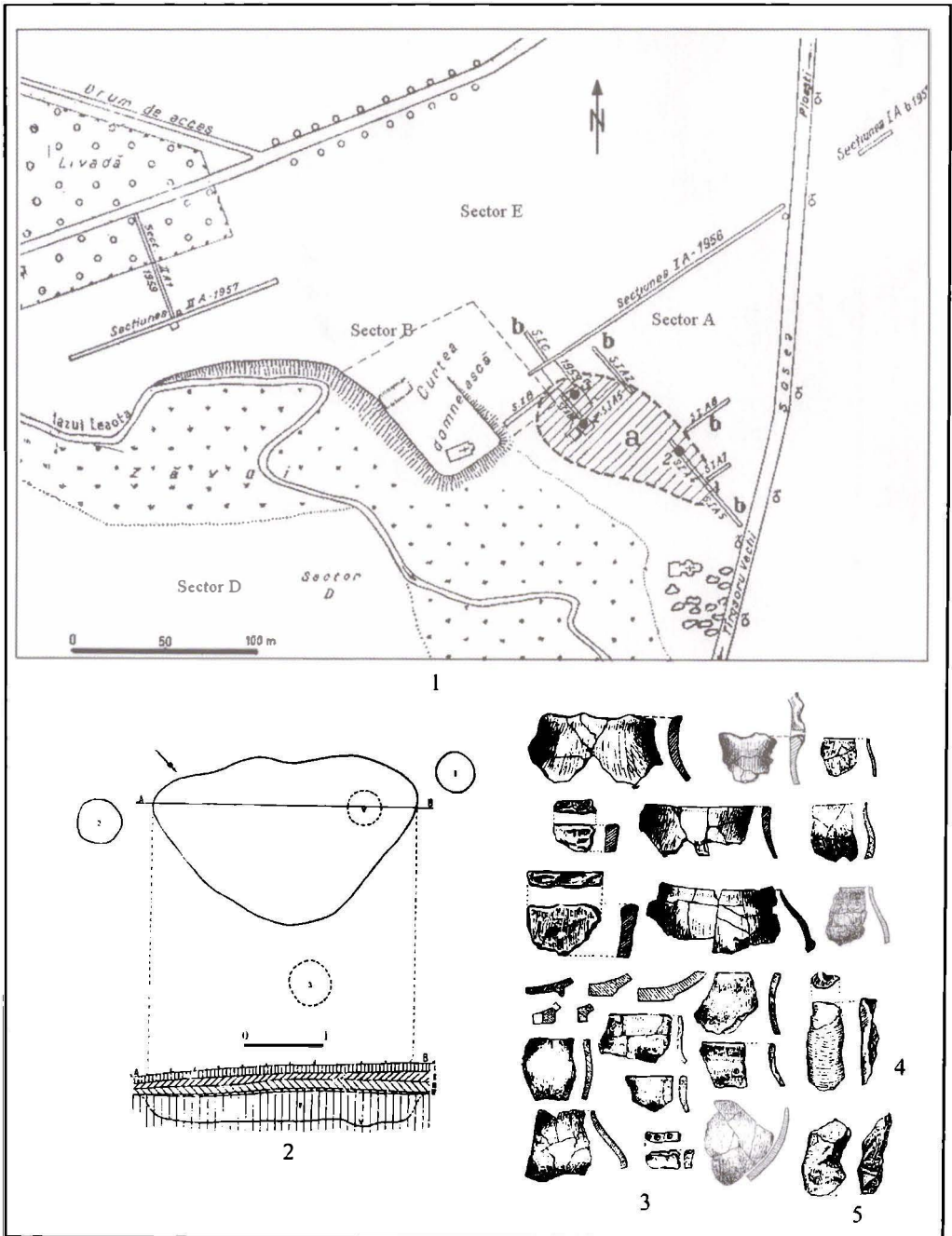
- Galați), în *Danubius*, II-III, p. 45-61;
- Dragomir I. T., 1983, *Eneoliticul din sud-estul Moldovei, aspectul Stoicani-Aldeni*, București;
- Dumitrescu Vl., 1974, *Arta preistorică în România*, București;
- Frânculeasa A., 2005, *Bibliografia arheologică a județului Prahova*, Ploiești;
- Govora P. Gh., 1995, *O preistorie a Nord-Estului Olteniei*, Râmnicu Vâlcea;
- Lazurcă E., 1977, *Un vas zoomorf gumelnițean descoperit la Luncavița*, în *Peuce*, 6, p. 19-22;
- Marinescu-Bîlcu S., 1999-2000, *Rhyta sau vase zoomorfe*, în *BMTA*, 5-6, p. 251-261;
- Maxim Z., 1999, *Neo-eneoliticul din Transilvania*, Cluj-Napoca;
- Mirea P., 2005, *Considerații asupra locuirii Starcevo-Criș din sud-vestul Munteniei*, în *CCDJ*, XXII, p. 37-52;
- Morintz S., 1959, în Popescu D., Constantinescu N., Diaconu Gh., Morintz S., 1959, *Șantierul arheologic Târgșor*, în *Materiale*, VI, p. 727-745;
- Pandrea S., 2002, *Observații referitoare la plăcuțele rombice din lut descoperite în așezări Gumelnița din nord-estul Munteniei și sudul Moldovei*, în *Studii de preistorie*, 1/2001, p. 105-113;
- Păunescu Al., 1970, *Evoluția uneltelor și armelor de piatră cioplită descoperite pe teritoriul României*, București;
- Popușoi E., 1971, *Câteva date privind săpăturile arheologice din așezarea neolitică de tip Criș de la Stroe-Beloescu-Bârlad*, în *Sesiunea de Comunicări Științifice a Muzeelor de Istorie*, decembrie 1964, vol. I, p. 30-41;
- Popușoi E., 1980, *Săpăturile arheologice de la Trestiana, com. Grivița, jud. Vaslui*, în *Cercetări istorice*, S.N., XI, p. 103-134;
- Popușoi E., 2005, *Trestiana. Monografie arheologică*, Bârlad;
- Raduncheva A., 1976, *Prehistoric art in Bulgaria*, BAR International Series (Supplementary) 13, Oxford;
- Rosetti D. V., 1938, *Steinkupferzeitliche Plastik aus einem Wohnhugel bei Bukarest*, în *JPEK*, 12, p. 29-50;
- Rosetti Dinu V., 1959, *Movilele funerare de la Gurbănești (r. Lehliu, reg. București)*, în *Materiale*, VI, p. 791-816;
- Teodorescu V., 1961, în Popescu D., Constantinescu N., Diaconu Gh., Teodorescu V., 1961, *Șantierul arheologic Târgșor*, în *Materiale*, VII, p. 631-644;
- Teodorescu V., 1963, *Cultura Criș în centrul Munteniei (Pe baza săpăturilor arheologice de la Tîrgșoru Vechi)*, în *SCIV*, 14, 2, p. 251-274;
- Teodorescu V., 1974, *Monumente din istoria județului Prahova*, în *Tradiții de luptă și înfăptuiri socialiste*, Ploiești;
- Todorova H., 1978, *The Eneolithic Period in Bulgaria in the Fifth Millennium B. C.*, BAR International Series (Supplementary) 49, Oxford;
- Zaharia E., 1962, *Consideration sur la civilisation de Criș a la lumiere des sondages de Leț*, în *Dacia*, VI, N.S., p. 5-51;
- Zaharia E., 1964, *Considerații despre cultura Criș, pe baza sondajelor de la Leț*, în *SCIV*, 15, 1, p. 19-44;

Abrevieri

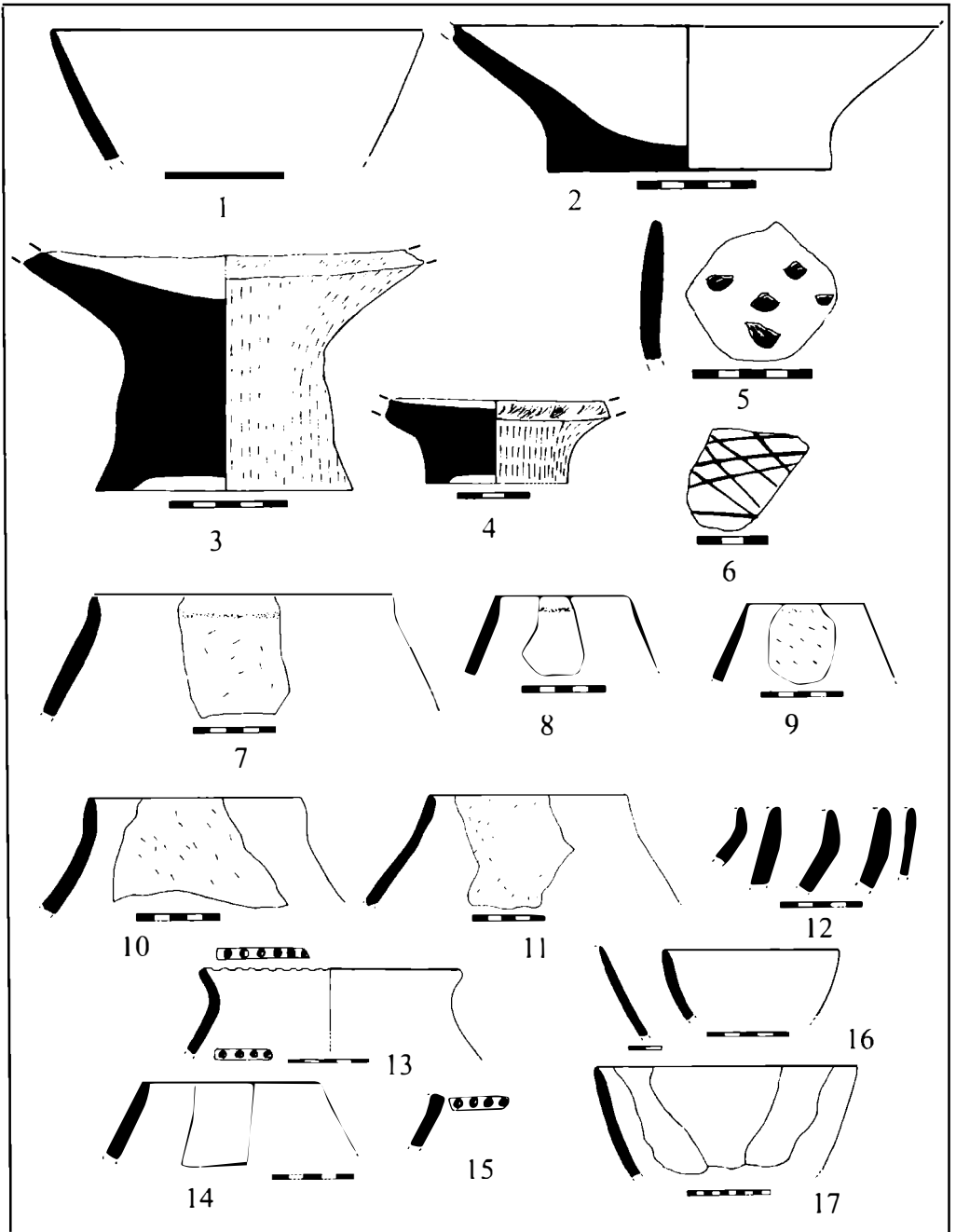
- BMTA** Buletinul Muzeului „Teoharie Antonescu” Giurgiu;
- CAMNI** *Cercetări Arheologice*,
Muzeul Național de Istorie a României, București;
- CCDJ** *Cultură și Civilizație la Dunărea de Jos*,
Muzeul Dunării de Jos Călărași, Călărași;
- Dacia** Dacia S.N.,
Revue d`archeologie et d`histoire ancienn (1957);
- Materiale** *Materiale și Cercetări Arheologice*, Institutul de
Arheologie București. I (1953) – X (1973), București;
- JPEK** *Jahrbuch fur Pahistoriche und Etnographische Kunst*, Berlin;
- Peuce** *Peuce*, Tulcea;
- SCIV(A)** *Studii și cercetări de istorie veche (și arheologie)*, București,
Institutul de Arheologie (1950-1974, 1974-). București;

Lista ilustrațiilor

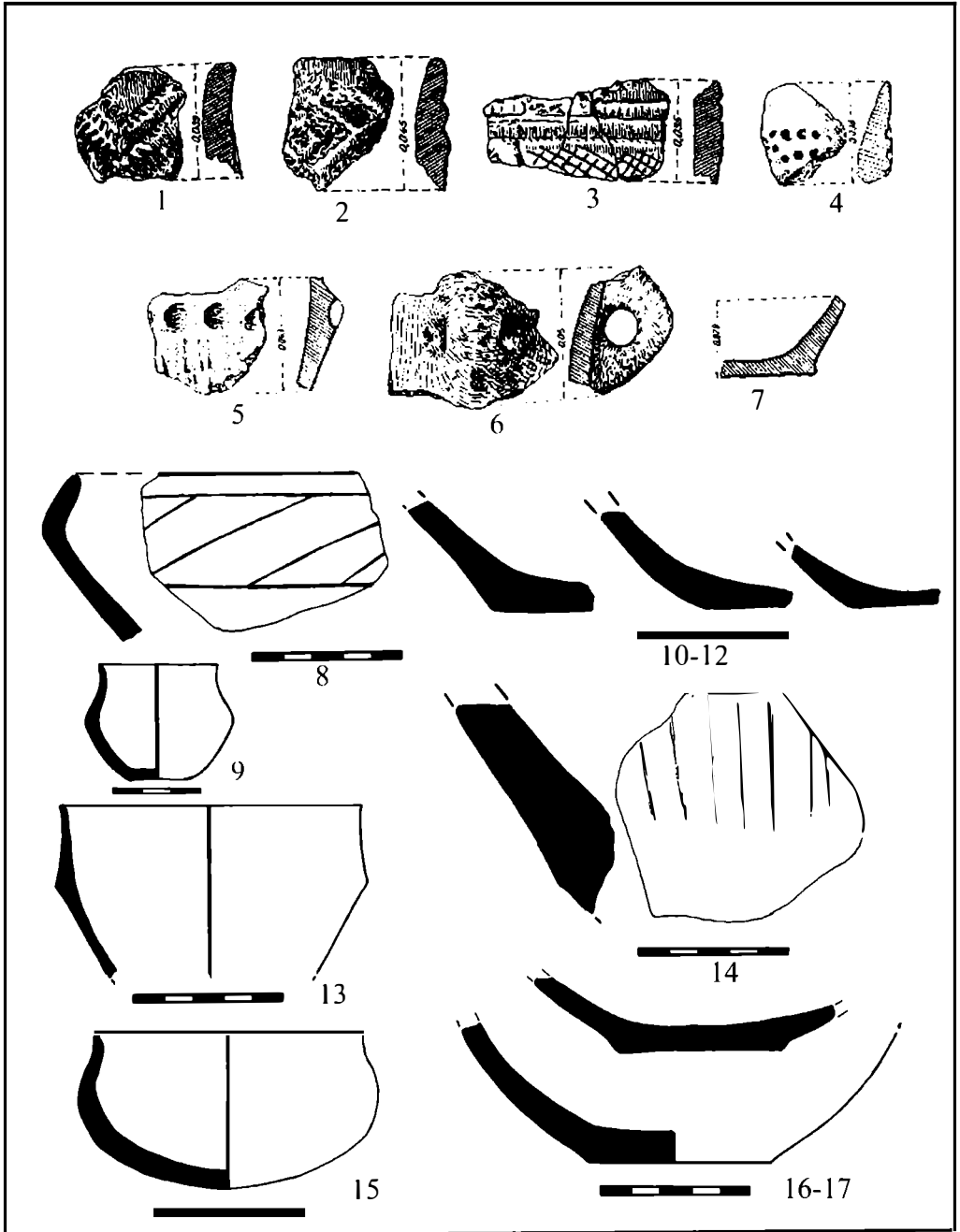
- PI. 1.** 1. Târgșoru Vechi „La Mănăstire” (după Diaconu 1965);
2. Bordeiul 1 cultura Starcevo-Criș (după Teodorescu 1963);
3-4. Ceramică cultura Starcevo-Criș (după Teodorescu 1963);
4-5. Reprezentări antropomorfe (după Teodorescu 1963);
- PI. 2.** 1-17. Ceramică Starcevo-Criș, așezare sector D;
- PI. 3.** 1-3. Ceramică cultura Boian (după Diaconu et alii 1961); 4-
7. Ceramică neolitică (după Diaconu et alii 1959); 8-17. Ceramică
cultura Gumelnița;
- PI. 4.** 1-7. Ceramică cultura Gumelnița;
- PI. 5.** 1. Reprezentare antropomorfă; 2. Reprezentare zoomorfă;
3. Topor din piatră șlefuită; 4-9. Unelte din silex;
- PI. 6.** 1-3. Ceramică cultura Starcevo-Criș; 4. Ceramică cultura Boian;
5. Ceramică cultura Gumelnița; 6. „Altăraș” din lut, cultura
Starcevo-Criș; 7. Statuetă ornitomorfă din lut; 8. Reprezentare
antropomorfă;
- PI. 7.** 1. Topor din piatră șlefuită; 2, 4. Dălțițe din piatră; 3. Vârf din
silex; 5. Reprezentare zoomorfă; 6-9. Unelte din silex;

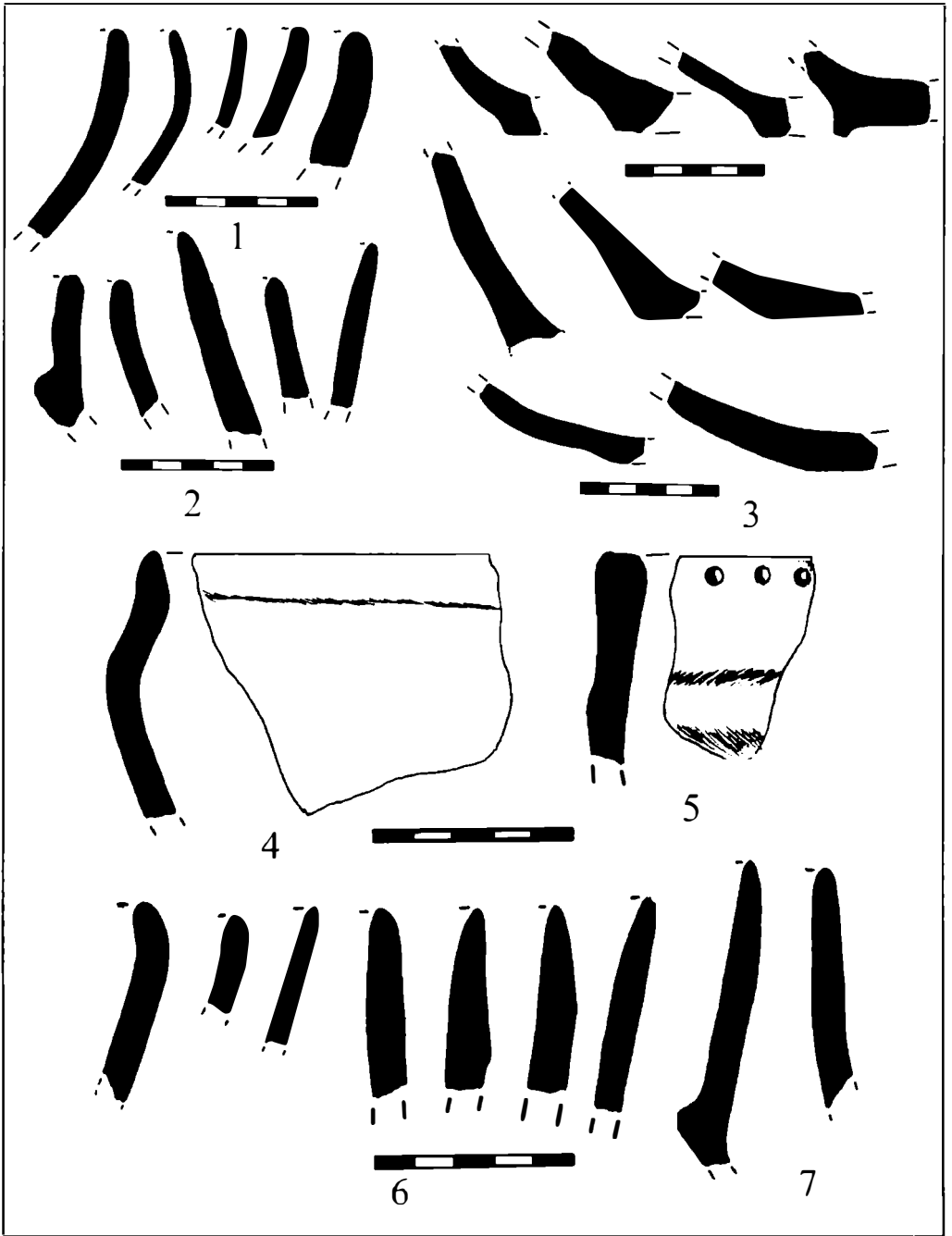
Planșa 1.

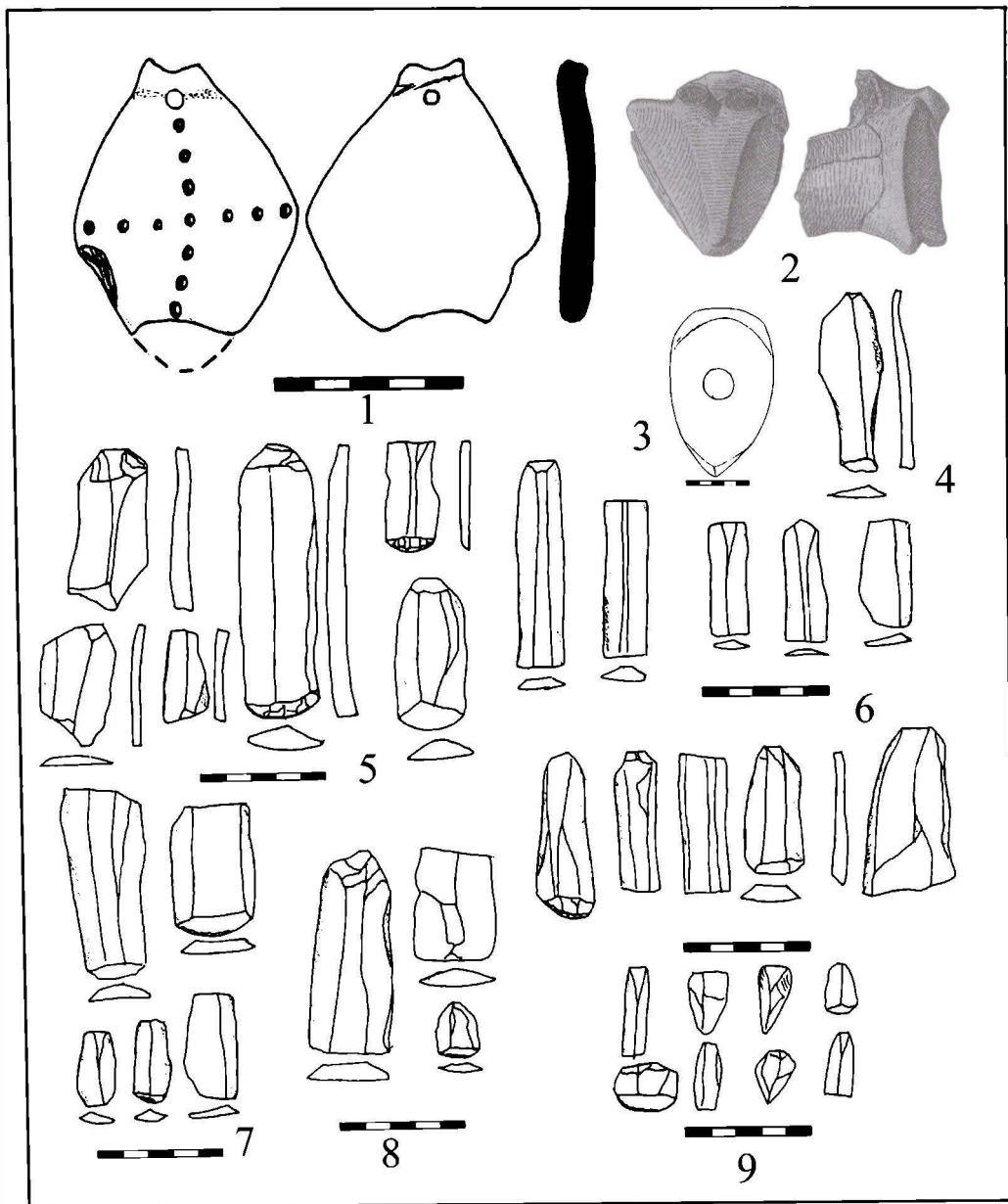
Planşa 2.

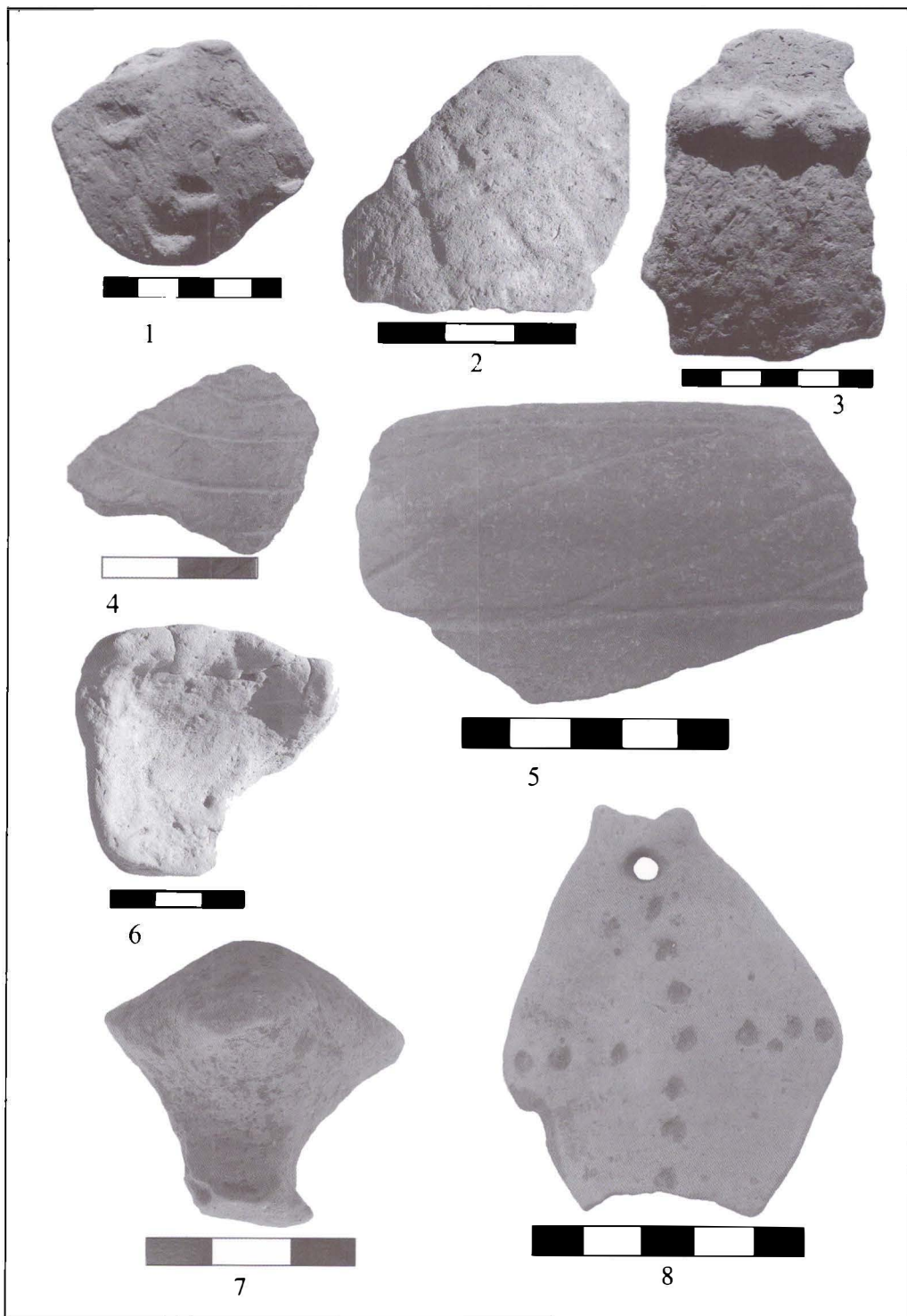
Planșa 3.

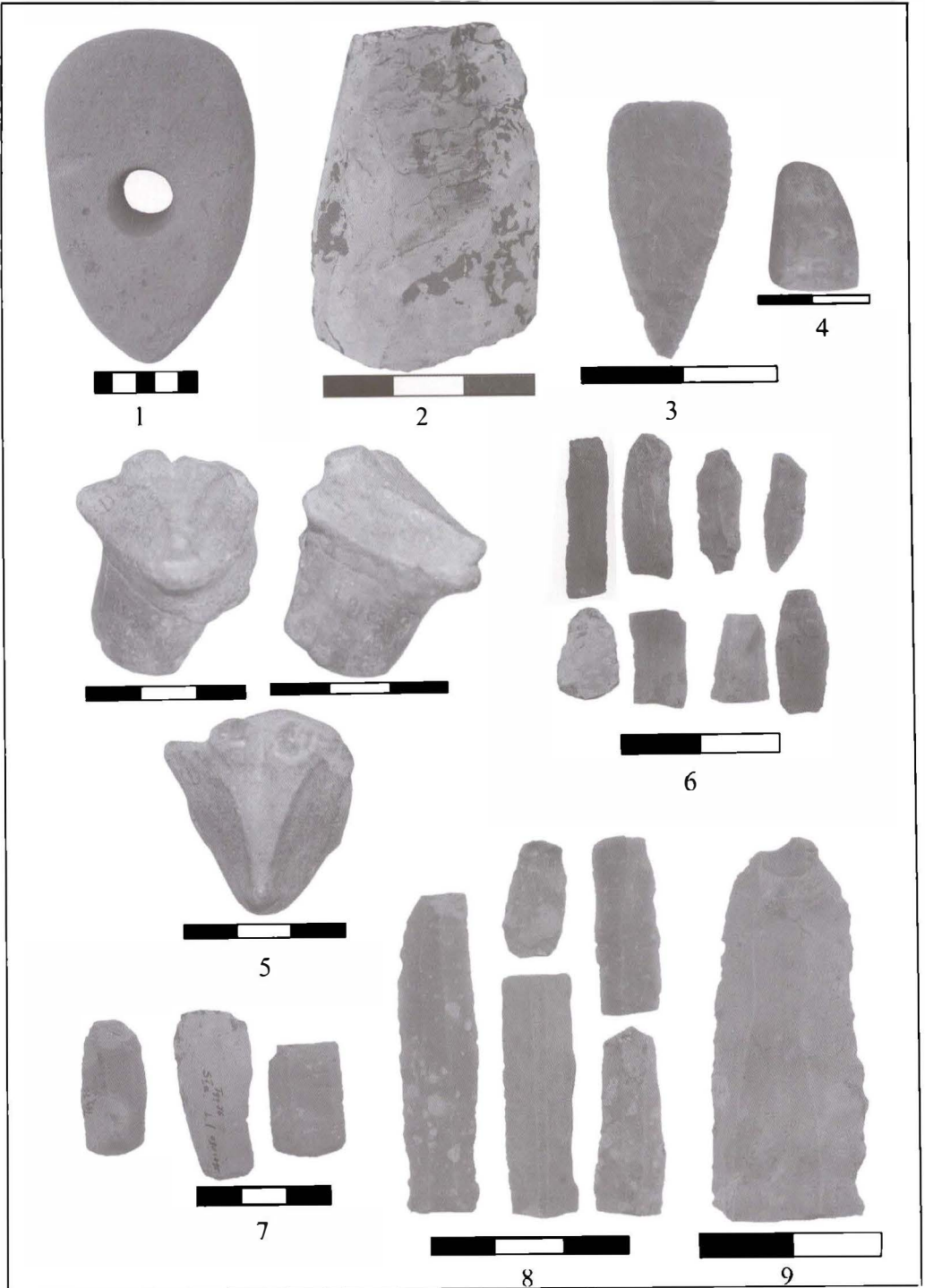
Planșa 4.

Plansa 5.

Plasa 6.

Plansa 7.